

STUPANJ EDUKACIJE KAO GENERATOR DIFERENCIJACIJE NEKIH MODALITETA DOŽIVLJAJA KINEZILOŠKE REKREACIJE

Danijela Bonacin

Fakultet sporta i tjelesnog odgoja Univerziteta u Sarajevu, BiH

Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Temelj kvalitete ljudskog faktora proizlazi iz kvalitete obrazovanja, a temelj njihova obrazovanja očituje se u spremnosti ljudi da svoje znanje stave u funkciju promjena (Findak i sur., 2007). Obrazovani ljudi prihvaćaju promjene, adaptiraju se ili odbacuju posljedice promjena, no time izgrađuju vlastite stavove po pitanju svega, pa tako i po pitanju rekreacijskog vježbanja. Logično je da jasnije vide cijelu sliku, te bolje sagledavaju pozitivne i negativne posljedice. Dakle, upravo edukacija (stupanj obrazovanosti) služi kao generator modaliteta doživljaja bilo čega, a u ovom slučaju angažmana u prostoru kineziološke rekreacije. Sam spoznajni proces je asimptotski, nikada ne završava, uvijek ide dalje i ugrađuje nova saznanja u naš ukupni kompozit. Malo je aktivnosti i djelovanja koje imamo pravo promatrati u kontekstu "isključivo odmah i sad", kao da nije bilo prethodnih etapa u razvoju i spoznavanju i kao da se razvoj neće nastaviti. Za sve postoji vrijeme i mjesto, te neminovan trud. Kad se u nekoj domeni dosegne prag, tj. "nepostojeći plato učenja" treba ustrajati na polaganom i sustavnom spoznavanju i dalje, pa će se u slučaju dovoljno kvalitetnog rada, otvoriti vrata za nove spoznaje i prelazak u nove više stupnjeve (Bonacin, 2005).

Ključne riječi: edukacija, vježbanje

Uvod i cilj

Svako društvo ima svoj vlastiti integrirani sustav naučenih obrazaca ponašanja, zajedničke vrijednosti, vjerovanja i pravila, alate i tehnike, norme, običaje, tabue, zakone, jednom riječju - ima svoju kulturu. Ona omogućava članovima društva da prežive i održe funkcioniranje toga društva, jer se njenim posredstvom, kroz simbole (jezik, geste, odjeća, tehnologija,...) tijekom procesa socijalizacije odvija edukacija, tj. prijenos informacija (Fanuko i sur., 1995). Pod pojmom edukacije (lat. *educare* - odgojiti) pretpostavlja se razvijanje tjelesnih, umnih i moralnih sposobnosti (Klaić, 1962), te organizirani oblik prenošenja znanja na slijedeće generacije. Nadalje, pod edukacijom podrazumijevamo integraciju resursa u organizam, memoriranje podataka različitih razina, sintezu spoznaja u središnji živčani sustav, te sveobuhvatno integrativno djelovanje svih pojedinaca koji stupaju u relacije (Katić i Bonacin, 2001).

Što to znači? Od prvog trenutka postojanja sve do svoje smrti, svaki čovjek prima, obrađuje, koristi i pohranjuje izuzetno veliku količinu informacija.

Te informacije dolaze iz raznih izvora, u početku od primarnih agensa socijalizacije kao što su obitelj (u užem smislu) i porodica (u širem smislu), zatim škola, vjerskih zajednica te različitih sportskih i inih interesnih grupa, sredstava za masovnu komunikaciju i slično (Fanuko i sur. 1995).

Svi ti agensi na sebi svojstvene načine utječu na čovjeka, a ovisno o stupnju njegove zrelosti on formira određene stavove koji sadrže kognitivnu komponentu (spoznaje o objektu stava), emocionalnu komponentu (čuvstveni odnos), te konativnu komponentu (spremnost na ponašanje). Dakle, kad ima formiran stav o nečemu, pojedinac je na određen način procijenio i vrednovao objekt, formirao je emocionalan odnos, pri čemu se stvara pozitivan odnos ako se objekt doživljava kao ugodan i spreman je na akciju, pa tako podržava objekt ako je pozitivan stav, a ako je negativan izbjegava ga (Šverko, 1994). Kakav će biti stav o nečemu ovisi o učenju i spoznavanju - edukaciji. Što više uči, tj. što više informacija o zadanoj temi ima, to će prije formirati određeni stav, a ovaj će biti kompleksniji i stabilniji.

To je vrlo važno s obzirom na to da je opće mišljenje kako je znanje najvažnije oružje samoobrane (Šverko, 1995), a ljudi su skloni učiti i prihvaćati, te bolje pamtiti ono što je u skladu s njihovim stavovima.

U procesu formiranja stavova primjetna je velika složenost i interakcija brojnih utjecaja, pogotovo u ranoj mladosti. Kakve će stavove formirati uvelike ovisi i o njihovim osnovnim antropološkim karakteristikama, jer kako bi čovjek bio psihološki stabilan i u mogućnosti da oformi stavove, prije svega mora biti antropološki uravnotežen. Mora biti motorički sposoban za kretanje i spoznavanje. Nadalje, kognitivne sposobnosti koje omogućuju prijem, prijenos, preradu i pohranu informacija, te konativne karakteristike koje su odgovorne za modalitete ljudskog ponašanja, moraju biti na adekvatnom stupnju razvoja. Aberacije na tom polju vode, blago rečeno, u krivo formiranje stavova.

Dakle, kako bi mogao ne samo formirati stavove, već egzistirati, čovjek je dužan "održavati dijelove" u fizičkom smislu i integrirati ih u cjelinu s psihičkim. U fizičkom smislu, održavati sebe pojedinac može u području sporta, odnosno sportske rekreacije, te aktivnim bavljenjem sadržajima nekim od sportova, odnosno kontinuiranim bavljenjem tjelesnom aktivnošću u "dokolici".

S obzirom kako je sport, barem onaj vrhunski, rezerviran za dio osoba s izraženim dijelom antropološkog kompozita, očito je će se većina prikloniti rekreacijskom vježbanju. Svima ostalima ostaje bogatstvo raznolikog vježbanja, a za modeliranje stava o rekreacijskom vježbanju odgovoran je stupanj educiranosti. Za pretpostaviti je kako viši stupanj educiranosti više utječe na formiranje pozitivnog stava o rekreacijskom vježbanju, što je problem ovog rada.

Metode rada

Istraživanjem je obuhvaćeno 319 ispitanika muškog spola u dobi od 19 do 67 godina iz Srednje Bosne (Kiseljak, Vitez, Rama, Prozor, Busovača...). Svi su ispitanici bez posebno vidljivih kognitivnih, konativnih i socioloških aberacija koje bi mogle bitno utjecati na rezultate istraživanja. Inicijalni podaci prikupljeni su anketom (autor Andrijašević M. 2006.) koja je sadržavala 24 varijable. Primijenjeno je 7 varijabli općeg statusa, 9 varijabli koje opisuju slobodno vrijeme i 8 varijabli za procjenu zdravstvenog statusa.

Za opis općeg statusa odabrane su varijable: kvalifikacija (OKVA), bračno stanje (OBRA), dob (OUZR), broj djece (ODJE), radni staž (OSTA), zadovoljstvo poslom (OPOS) i zadovoljstvo primanjima (OPLA). Varijable koje opisuju slobodno vrijeme su: procjena slobodnog vremena (SSLO), planiranje slobodnog vremena (SVPL), način provođenja slobodnog vremena (SVPR), prisutnost sportskih aktivnosti u slobodnom vremenu (SVAK), važnost sportske aktivnosti u organizaciji slobodnog vremena (SVOA), sportske aktivnosti uz više slobodno vremena (SVDA), razlozi za izostanak bavljenja sportskim aktivnostima (SVRA), spremnost ulaganja novca za bavljenje sportskim aktivnostima u slobodnom vremenu (SVNO) i interes za aktivnosti u mogućem slobodnom vremenu (SVKO). Varijable za procjenu zdravstvenog statusa: ocjena postojanja stresa (ZDST), ocjena pomaže li tjelesna aktivnost u otklanjanju stresa (ZDOS), zadovoljstvo zdravljem (ZDZA), važnost tjelesne aktivnosti za zdravlje (ZDAK), informiranost o važnosti vježbanja za zdravlje (ZDAI), izvori informacija o važnosti vježbanja za zdravlje (ZDAT), korištenje lijekova (ZDLI) i procjena osobne tjelesne aktivnosti (ZAKT).

Dihotomne varijable definirane su pomoću 3 modaliteta ponuđenih tvrdnji (potpuno slaganje, djelomično slaganje, neslaganje). Kriterij za potrebe ovog istraživanja je bio obrazovni status odnosno kvalifikacija (OKVA), čiji su podaci bili razvrstani na skali 1-NKV, 2-KV, 3-SSS, 4-VŠS i 5-VSS. Nakon preliminarne pripreme kategorijalnih podataka normalizacijom izvršena je regresijska analiza.

Rezultati

Prema rezultatima u tabeli 1. nesumnjivo su značajno objašnjene varijacije varijable kriterija uz pomoć 23 prediktora jer je probabilitet (P) manji od 0.05 (dapače 0.0000). S ove 23 varijable moguće je objasniti barem dio varijacija kriterija. Postoji osrednja, ali značajna, povezanost skupa prediktora s kriterijem (0.45). Neobjašnjeni dio ovisan je o varijablama koje nisu uključene, jer ne pripadaju ovom segmentu istraživanja (socijalni status, novac, moda, pozicija u radnom procesu i hijerarhiji, itd.).

Od pojedinačnih varijabli značajno pomažu objašnjenju kriterija slijedeće varijable: uzrast (OUZR), zadovoljstvo poslom (OPOS), sportske aktivnosti uz više slobodnog vremena (SVDA), interes za aktivnosti u mogućem slobodnom vremenu (SVKO) i ocjena postojanja stresa (ZDST).

	R	Q(R)	P-R	B	P	S-B	Q(B)	F(B)
OBRA	0.12	0.03	-0.02	-0.02	-0.24	0.08	0.78	0.26
OUSR	0.16	0.00	0.12	0.23	3.79	0.11	0.04	0.36
ODJE	0.13	0.02	0.05	0.06	0.85	0.08	0.59	0.30
OSTA	0.14	0.01	-0.06	-0.11	-1.57	0.11	0.66	0.32
OPOS	0.21	0.00	0.11	0.13	2.60	0.07	0.05	0.46
OPLA	0.12	0.03	0.06	0.06	0.76	0.06	0.31	0.27
SSLO	0.04	0.52	0.04	0.04	0.17	0.06	0.52	0.09
SVPL	0.19	0.00	0.09	0.09	1.79	0.06	0.10	0.42
SVPR	0.26	0.00	0.08	0.09	2.24	0.07	0.18	0.57
SVAK	0.20	0.00	0.08	0.10	2.06	0.07	0.14	0.45
SVOA	0.12	0.03	-0.02	-0.02	-0.28	0.06	0.72	0.26
SVDA	0.23	0.00	0.15	0.18	4.11	0.07	0.01	0.52
SVRA	-0.14	0.01	-0.04	-0.05	0.62	0.06	0.54	-0.30
SVNO	0.12	0.04	-0.02	-0.03	-0.31	0.06	0.68	0.26
SVKO	0.20	0.00	0.10	0.10	1.98	0.06	0.05	0.44
ZDST	-0.08	0.14	-0.13	-0.13	1.06	0.06	0.03	-0.18
ZDOS	0.07	0.21	-0.08	-0.09	-0.60	0.06	0.17	0.16
ZDZA	0.02	0.78	0.00	0.00	0.00	0.06	0.98	0.04
ZDAK	0.10	0.07	-0.02	-0.02	-0.19	0.06	0.76	0.22
ZDAI	0.04	0.52	-0.06	-0.07	-0.27	0.07	0.31	0.09
ZDAT	0.17	0.00	0.07	0.09	1.44	0.07	0.20	0.37
ZDLI	0.05	0.65	0.08	0.08	0.44	0.06	0.15	0.12
ZAKT	0.13	0.02	-0.01	-0.01	-0.15	0.06	0.84	0.29
ANOVA	SS	DF	MS	F	P			
REGRESIJA	45.84	23	1.99	3.26	0.0000			
REZIDUAL	180.11	295	0.61					
TOTAL	225.95							
DLT	0.21							
R2	0.45							

Tablica 1. Regresijska analiza varijable OKVA

(R = korelacije prediktora s kriterijem, Q(R) = značajnost te korelacije, P-R = paracijalna korelacija, B = parcijalni beta koeficijenti, P = dopinos pojedinih prediktora, S-B = standardna greška od B, Q(B) = značajnost B koeficijenta, F(B) = beta faktor, SS = suma kvadrata, DF = stupnjevi slobode, MS = prosječni kvadrati, F = F-test, P = vjerojatnost, DLT = determinacija, R2 = multipla korelacija)

Rasprava i zaključak

Kako se vidjelo iz rezultata regresijske analize, određene varijable u direktnoj su vezi s kriterijem, a to je bio stupanj obrazovanja. Kako bi u širem logičkom kontekstu artikularili ovaj rezultat poslužiti ćemo se informacijama koje nam, osim same kineziologije, u cjelini nude povijest, sociologija, itd.

Pri povijesnom pregledu kojim sežemo daleko u prošlost, otkrivamo kako se sport, tjelesno vježbanje i sve vezano za ljudsko gibanje, odvijalo u skladu s razvojnim fazama društvenog razvitka daleko od prapovijesti, dakle prvobitne zajednice, preko robovlasništva, feudalizma, kapitalizma i socijalizma (Radan, 1977), sve do danas – neokapitalizma. Znanost govori da se čovjek penjao stepenicama razvoja trudeći se preživjeti. Pribavljao je sredstva za život, pronalazio sredstva za proizvodnju sredstava za život, poboljšavao ih i mijenjao. Pri tom je mijenjao i sebe prilagođavajući se okolini. Učio je živjeti u takvoj okolini i učio je ići dalje.

U ta pradavna i teško zamisliva vremena društva bez strogo izraženih stratuma, s vrlo primitivnim alatima za rad, ljudi su bili upućeni na svoje prirodne i tjelesne kvalitete, a tjelesno vježbanje, gibanje i rad nisu se međusobno razlikovali (Radan, 1977). S obzirom da mu je preživljavanje ovisilo upravo o mogućnosti da brzo trči (ako bježi), da dobro baci koplje (ako želi loviti) i da može ponijeti teret (ako želi dovući ulovljeno), taj prapovijesni čovjek je imao u interesu "održavati" svoju tjelesnu kondiciju. U bestselleru "Pleme spiljskog medvjeda" Auel (1980.) govori o životu u prapovijesti. Na djelu su surađivali stručnjaci iz američkih muzeja (Oregonski Muzej znanosti i industrije), stručnjaci za preživljavanje u polarnim predjelima (Heyl, F.), stručnjaci za život u prirodi (Van't Hul, A.) te arheolozi (Solecki S. Ralph,...). Iako se to ne bi moglo nazvati znanstvenim djelom, koristan je izvor informacija i uputa za one koji žele učiti o kretanju i mogućnostima čovjeka u to vrijeme.

Razvoj ljudske spoznaje, dakle daljnje učenje i napredovanje, te razvoj svega što se čovjeka tiče, naročito na području ekonomske produkcije, ostavlja tijekom vremena mogućnost da se tjelesno vježbanje i gibanje ne vezuje striktno uz rad. Diferenciraju se važnosti kretanja prema zdravlju, zabavi i vojnim svrhama (Radan, 1977), što na svojoj razini i u različitim oblicima traje do danas. Jednako kao što društvo kao pojam prolazi određene faze, tako i čovjek kao biće u svom postojanju prolazi određene faze: prenatalni period (od začeća do poroda), period novorođene bebe (neposredno nakon rođenja), dojenče (do kraja prve godine), rano djetinjstvo (1-3), predškolsko dijete (3-6), srednje djetinjstvo (6/7-10/11), predadolescencija (11/12-13/14), adolescencija (11/12-20/23), zrelo doba (23-) (Đorđević, 1978).

Novije teorije o spoznajama čovjekovih životnih razdoblja uključuju starenje u cjelokupan razvoj čovjeka, što predstavlja svojevrsan izazov koji potiče stjecanje znanja o unapređenju zdravlja i psihološke dobrobiti starijih ljudi (Rathus 2000. prema Andrijašević, 2007). Karakteristično za sve faze je to, da u svima čovjek, adekvatno fazi u kojoj se nalazi, na različite načine prima, obrađuje, koristi i pohranjuje različite vrste informacija koje ugrađuje u sebe – uči. To se naravno odvija s obzirom na kulturu u sklopu u kojem živi i pod različitim utjecajima. Postoje različita mišljenja o tome kad i kako treba početi s utjecajima i modeliranjima. No htjeli - ne htjeli, samim rođenjem i dolaskom u svijet prepun "drugih" postali smo entiteti na koje se odražavaju razni utjecaji. Svijet kakav je danas, traži, bolje rečeno zahtijeva, rezultate što ranije i to ide ponekad jako daleko. Na primjer, već postoje specijalizirani vrtići koji su "zaduženi" za učenje specifičnih vještina (klavir, sportski, ...). Struka kaže slijedeće: Olport tijekom prve tri godine života djeteta razlikuje tri aspekta samosvijesti: osjećaj tjelesnog sebe, osjećaj trajnog identiteta, te samopoštovanje i ponos, dok se u daljnje tri godine javljaju aspekt proširenja sebe, te slike o sebi i smisao za natjecanje (Hrnjica, 1981). Je li to pravo vrijeme za učenje i podučavanje?

Šoše (2005.) navodi da se dijete predškolskog uzrasta lako savija i da mu baš zato stručnjak treba pristupiti, svejedno s koje strane, pažljivo i oprezno, te sagledati njegove višestruke razvojne tendencije. Ista autorica ističe da se na dijete vrlo rano može utjecati vanjskim podražajima. Obzirom da se čovjek javlja prvo pokretom još u stadiju fetusa, može li se u tom vremenu utjecati na doživljaj kretanja?

Svaka majka može potvrditi kako njihove bebe (u trbuhu) na vanjske podražaje reaguju kretnjama. Možda se na dio tih reakcija može već u tom razdoblju pozitivno utjecati. Činjenica jest kako je svaka od faza u razvoju pojedinca ispunjena mnoštvom informacija i on se neprestano razvija u antropološkom smislu kao cjelina, učeći i integrirajući nove podatke u tu cjelinu, a svaki problem vezan za njega kao ljudsko biće u najtješnjoj je dijalektičkoj međuzavisnosti prirodnih i društvenih činilaca (Malacko i Rado, 2004). Bira li čovjek što će usvojiti, a što ne? Neki autori smatraju kako čovjek ne usvaja kulturu društva u cjelini, već samo ono što je povezano s njenom neposrednom duhovno-praktičnom djelatnošću.

On urasta i izrasta iz te djelatnosti, usvaja nove misli i vrijednosne orijentacije. Tako i kretnu djelatnost, koja je nama ovdje zanimljiva, čovjek prihvaća zavisno od svojih pogleda i socijalnog okruženja. Kretnim djelatnostima daje određeni sociokulturni značaj, ciljno-smislaonu usmjerenost i komunikativnu mjeru (Dautbašić, 2001). Naravno, ono što će usvojiti ovisi o različitim faktorima, no prije svega na to imaju utjecaj odgoj i obrazovanje. Pod odgojem podrazumijevamo dugotrajan proces izgrađivanja, formiranja i samoformiranja ličnosti, te on nije moguć bez ciljeva, normi i vrijednosti (Čatić i sur., 2003). Za odgoj su odgovorni prvenstveno primarni agensi socijalizacije, dakle obitelj i porodica, te škola, no i sve ostale institucionalne i interesne grupe imaju donekle i odgojni karakter. Obrazovanje je pedagoški pojam i funkcija koju obuhvaća stjecanje znanja (logički pregled činjenica i generalizacija o objektivnoj stvarnosti koje je čovjek usvojio i trajno zadržao u svojoj svijesti) i razvijanje sposobnosti (kvaliteta ličnosti formirana da uspješno obavlja neku djelatnost). To je permanentni proces iz razloga što čovjek nastoji trajno proširivati svoje znanje i usavršavati sposobnosti, kako bi mogao unapređivati svoj rad. Dakle, obrazovan čovjek jest onaj koji posjeduje znanje i sposobnosti, kao i vještine i navike. Prema opširnosti znanja i stupnju sposobnosti razlikuju se stupnjevi educiranosti, tj. obrazovanosti ljudi (Poljak, 1970). Bitno je naglasiti da se obrazovanje ne svodi samo na institucionalno, ono postoji i prije razdoblja institucije (škole), no u tijeku redovitog školovanja je organizirano, sistematizirano i intenzivno. Također, bez obzira je li riječ o instituciji ili obitelji, zadatak je podučavanja da omogući stjecanje znanja, te potpomaže i unapređuje razvoj sposobnosti.

Tijekom procesa odgoja, obrazovanja i socijalizacije, pojedinac (kako je već u uvodu navedeno) dolazi do stavova u svim područjima života. Koliko čvrsti će biti ti stavovi ovisi o njegovim interesima, mentalnom sklopu, crtama ličnosti, već spomenutom obrazovanju, te intenzitetu i frekvenciji izvanjskih utjecaja. Do odrasle dobi, pojedinac (kao i u svemu drugom) ima izgrađene stavove o tjelesnom vježbanju, bilo u vidu sporta, tjelesnog odgoja ili sportske rekreacije. S obzirom da je sport većinom "rezerviran" za malen dio populacije, većina ljudi iz raznih razloga i na različite načine prema njemu ima pozitivan, ali pasivan stav, što znači da u načelu podržava sportsko djelovanje, no ne sudjeluje aktivno, niti ima mogućnosti ili namjeru. To bi značilo da bi pažnja većine trebala biti okrenuta tjelesnom odgoju (kroz školovanje odraslih ili njihove djece), odnosno kineziološkoj rekreaciji kao vidu kompleksnog utjecaja s uključenim tjelesnim vježbanjem dostupnim svima. No je li to slučaj? Suvremeni čovjek često upotrebljava riječ rekreacija, obično za neku neobaveznu aktivnost koja ga veseli, opušta i zabavlja, no kineziološka rekreacija kao sadržaj ima i sportsku aktivnost, a osim zadovoljstva može imati niz pozitivnih učinaka na čovjekovo zdravlje (Andrijašević, 2000).

Čovjek je stvoren za kretanje. Njegovi organi funkcioniraju na temelju kretanja i da bi opstao on mora sačuvati tu funkciju. Kako će je očuvati ako koristi pretežno mozak, a zapostavlja tijelo? Najnoviji svjetski pokreti i trendovi sve više potiču prosječnog čovjeka da se u slobodno vrijeme bavi sportom, a svjetski pokret "Sport za sve" upozorava na globalni problem koji se tiče životnih potreba suvremenog čovjeka, posebice potrebe za odgovarajućom sportskom aktivnošću kao dijelom svakodnevnice (Andrijašević, 2000).

No je li to dovoljno? Što je sa stručnjacima kineziolozima? Što se same kineziološke struke tiče, u području rekreacije rješenja za osiguravanje još veće kvalitete rada u kineziološkoj rekreaciji trebalo bi uz ostalo tražiti i očekivati u sferi prevladavanja različitosti, koja postoji u definiranju pojma stanja subjekta i definiranju opsega varijabli kojima se procjenjuje neko stanje, te u sferi operacija koje se odnose na programiranje rada i kontrolu efekata nekog tretmana, potrebna kvaliteta rada treba prije svega držati pod kontrolom postignuto i istodobno pronalaziti rješenja za novo što se bez dobro educiranih kadrova ne može (Findak i sur., 2006; 2007). Jer pravo pitanje koje treba postaviti je: tko će educirati ljude, ako ne već educirani specijalisti!?

Na koncu zadnje, ali nipošto i najmanje važne odrednice, su da sa stupnjem edukacije rastu i spoznaje o važnosti tjelesnog vježbanja, ali još važnije i o činjenici da sa stupnjem obrazovanja raste i osjećaj stresa. Stres je inače jako složen pojam (Andrijašević, 2007), koji integrira niz sklonosi, uvjeta, događaja, itd.. Procjena stresa kao prediktora u ovom istraživanju (tablica 1.) upućuje na to da određeni broj ispitanika osjeća tegobe koje se mogu podvesti pod takav osjećaj. To, dakako, nije nepoznata stvar u menagementu, jer upravo osobe s visokim kvalifikacijama redovito zauzimaju i visoke pozicije u strukturi odlučivanja. Time postaju i u većoj mjeri odgovorni za posljedice svoga rada koje se potencijalno reflektiraju na mnoge resurse i na veći broj drugih osoba. Stres je tada direktna refleksija načina rada s visokim stupnjem rizika od mogućih ozbiljnih i dalekosežnih pogrešaka ili eventualno gubitka dugo građenog statusa, i slično. Za očekivati je da kineziološka rekreacija u svim njenim oblicima može biti dobar korektiv koji pojedinca vraća njemu samome i daje mu prigodu uspostaviti, raznim razlozima narušenu ukupnu ravnotežu. Rezultati istraživanja očitito upućuju na kompleksnost problematike, ali i pokazuju da stupanj edukacije ima svoje mjesto i ulogu u koncepciji rekreacijskih programa. Pokazuje se kako su ljudi u davnim prošlim vremenima bili "svjesniji" važnosti kretanja i održavanja dobrog psihofizičkog statusa od ljudi današnjice. Način života ih je na neki način prisiljavao da vježbanje promatraju sinkretistički i integrativno. Danas malo kome prijete opasnost da bude doslovno pojeden, ali se čini kako ljudi danas nisu svjesni kako ih i "danas nešto jede" (ili barem grize) i možda bi ponekad trebali razmotriti održivost svoje aktualne pozicije ili situacije. Ono što nagrizava integritet ličnosti danas u velikoj mjeri nedovoljno znanje i vlastita aktivnost. S obzirom da puno toga zapravo uopće ne ovisi o našim tjelesnim kvalitetama već više o psihičkim, često se previše oslanjamo na raznovrsne oblike aplicirane tehnologije. Iako možda postoji "svjesnost" o kvalitetnim posljedicama vježbanja, često sve ostaje samo na tome, jer su stavovi koje čovjek ima prema ostalim preokupacijama u životu, a naročito onima iz okoline, još uvijek na prvom mjestu.

Rezultati koji su dobiveni pokazuju kako su pojedinci koji imaju veće kvalifikacije također i starijeg uzrasta, zadovoljniji poslom, imaju jače izraženu namjeru bavljenja sportskom aktivnošću ako bi imali više slobodnog vremena, te imaju veći interes za sportske aktivnosti u slobodnom vremenu.

Također, oni koji imaju višu kvalifikaciju imaju općenito i osjećaj izloženosti većoj razini stresa. To znači kako su formalno više educirani ljudi svjesni toga da je vježbanje potrebno i neizbježno za dobro funkcioniranje organizma, te razmišljaju o tome kako bi se angažirali i pokazuju veći interes (imaju pozitivan stav o tome). Tako ispada da je educiranost čimbenik koji generira diferencijaciju modaliteta i dijeli ljude na one koji imaju pozitivan stav prema rekreacijskom vježbanju (i to upravo proporcionalno, tj. što je viša kvalifikacija stav je izraženije pozitivan) i na one koji imaju negativan (ili manje pozitivan) stav. Za zaključiti je kako je ljudima očito potrebno znanje, odnosno više znanja. A znanje je potrebno i onima koji podučavaju.

Ključna uloga uspješnosti u svakoj djelatnosti je kvaliteta ljudskog faktora, a suvremeni kineziolog (Findak i sur., 2007), odnosno ona osoba koja podučava, mora biti dobro antropološki, metodički, metodološki i stručno obrazovan. Dakle, mora dobro poznavati one kojima se bavi i područje kojim se bavi, kako bi imao rezultat u cijeloj širini – educirane ljude koji znaju zašto nešto rade. Temelj kvalitete ljudskog faktora proizlazi iz kvalitete obrazovanja.

Temelj njihova obrazovanja očituje se u spremnosti ljudi da svoje znanje stave u funkciju promjena (Findak i sur., 2007). Obrazovani ljudi prihvaćaju promjene, adaptiraju se ili odbacuju posljedice promjena, no time izgrađuju vlastite stavove po pitanju svega, pa tako i po pitanju rekreacijskog vježbanja. Logično je da jasnije vide cijelu sliku, te bolje sagledavaju pozitivne i negativne posljedice. Dakle, upravo edukacija (stupanj obrazovanosti) služi kao generator modaliteta doživljaja bilo čega, a u ovom slučaju angažmana u prostoru kineziološke rekreacije.

Sam spoznajni proces je asimptotski, nikada ne završava, uvijek ide dalje i ugrađuje nova saznanja u naš ukupni kompozit. Malo je aktivnosti i djelovanja koje imamo pravo promatrati u kontekstu "odmah i sad", kao da nije bilo prethodnih etapa u razvoju i spoznavanju i kao da se razvoj neće nastaviti. Za sve postoji vrijeme i mjesto, te neminovan trud. Kad se u nekoj domeni dosegne prag, tj. "nepostojeći plato učenja", treba ustrajati na polaganom i sustavnom spoznavanju i dalje, pa će se u slučaju dovoljno kvalitetnog rada, otvoriti vrata za nove spoznaje i prelazak u nove više stupnjeve (Bonacin, 2005).

Literatura

1. Andrijašević M. (2007). Sport za sve u funkciji unapređenja kvalitete života. U M. Andrijašević (Ur.), *Zbornik radova Međunarodne znanstveno-stručne konferencije "Sport za sve u funkciji unapređene kvalitete života"*, Zagreb, 2007 (pp. 3-10), Zagreb: FFK Zagreb.
2. Andrijašević, M. (2000). *Rekreacijom do zdravlja i ljepote*. FFK, Zagreb.
3. Auel, M.J. (1980). *Pleme spiljskog medvjeda*. Zagreb: Globus.
4. Bonacin, D. (2005). Comprehensive continuum. *Homo Sporticus*, 8(2), 16-20.
5. Ćatić R., & Stevanović M. (2003). *Pedagogija*. Zenica: Pedagoški fakultet.
6. Dautbašić, S. (2001). *Antropomotorika*. Sarajevo: FASTO Sarajevo.
7. Đorđević, D. (1978). *Razvojna psihologija*. Gornji Milanovac: NIP "Dečje novine".
8. Fanuko, N. i sur. (1995). *Sociologija*. Zagreb: Školska knjiga.
9. Findak, V., & Neljak, B. (2006). Kvaliteta rada u područjima edukacije, sporta i sportske rekreacije. U V. Findak (Ur.), *Zbornik radova 15. ljetne škole kineziologa RH "Kvaliteta rada u područjima edukacije, sporta i sportske rekreacije"*, Rovinj, 2006 (pp. 3-9), Zagreb: HKS Zagreb.
10. Findak, V., & Neljak, B. (2007). Antropološke, metodičke, metodološke i stručne pretpostavke rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije. U V. Findak (Ur.), *Zbornik radova 16. ljetne škole kineziologa RH, Poreč, 2007* (pp. 3-9) Zagreb: HKS Zagreb.
11. Klaić, B. (1962). *Rječnik stranih riječi, izraza i kratica*. Zagreb: Zora.
12. Katić, R., & Bonacin, D. (2001). *Kineziologija za sva vremena*. Split: PMF.
13. Malacko, J., & Rađo, I. (2004). *Tehnologija sporta i sportskog treninga*. Sarajevo: FASTO Sarajevo.
14. Poljak, V. (1970). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
15. Radan, Ž. (1977). *Pregled historije tjelesnog vježbanja i sporta*. Zagreb: FFK Zagreb.
16. Hrnjica, S. (1981). *Opšta psihologija sa psihologijom ličnosti*. Beograd: Naučna knjiga.
17. Šošić, J. (2005). *Sport predškolskog uzrasta*. Sarajevo: DES.
18. Šverko, B. (1994). *Psihologija*. Zagreb: Školska knjiga.

Primljeno: 10.05.2007.
Prihvaćeno: 05.08.2007.

Korespondencija:
Danijela Bonacin
Fakultet sporta i tjelesnog odgoja
Univerzitet u Sarajevu
71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Patriotske lige 41.
E-mail: danijela.bonacin@st.t-com.hr

LEVEL OF EDUCATION AS A GENERATOR OF DIFFERENTIATION OF SOME EXPERIENCE MODALITIES OF KINESIOLOGY RECREATION

Summary

The basis of human factor quality is resulted by the quality of education and the basis for their education is manifested by readiness of people to put their knowledge in function of changes (Findak & ass., 2007). Educated people accept changes and adapt or they reject the consequences of changes and at the same time they form their own attitudes towards all the matters as well as towards the matter of recreational exercise. It is logical that they see the whole picture clearly and that they understand the positive and negative consequences better. So, it is the education (degree of education) precisely which acts as a generator for experience modality of anything and in this case, for engagement in the field of kinesiology recreation. The very process of learning is asymptomatic, because it never ends but it keeps going further and further and it includes some new pieces of knowledge into our total composite. There are few activities and operations we have right to watch in the context "only immediately and now", as if there had not been any previous stages in development and knowledge and if the progress is not to be continued. There is always a specific time and place for everything, as well as an inevitable effort. When a minimum score in some field has been reached, in other words "a nonexistent plateau of learning", it is necessary to try hard to keep on a very slow and systematic learning without a pause and a door for some new knowledge and moving onto some new and higher levels will be opened in the case of a sufficient quality work. (Bonacin, 2005).

Key words: education, exercise